

De relatie van Stadsreporters met Positieve Gezondheid en Leefomgeving

Kennissynthese

Annemarie Kapteijns
Sjef Staps

Oktober 2023

© 2023 Louis Bolk Instituut

De relatie van Stadsreporters met Positieve Gezondheid en Leefomgeving

Drs. Annemarie Kapteijns, Ing. Sjef Staps

www.louisbolk.nl

info@louisbolk.nl

T 0343 523 860

Kosterijland 3-5

 3981 AJ Bunnik

@LouisBolk

Louis Bolk Instituut: onderzoek en advies ter bevordering van
duurzame landbouw, voeding en gezondheid.

Inhoud

1	Inleiding en achtergrond	5
2	Kennissynthese	6
2.1	Positieve Gezondheid en Leefomgeving	6
2.2	Mentaal welbevinden en eenzaamheid	8
2.3	Methodiek Positieve Gezondheid en Leefomgeving	10
2.4	Stadsreporters	11
2.5	Vergroten van verbinding en contact	15
2.6	Conclusies en aanbevelingen	17
3	Literatuur	19

1 Inleiding en achtergrond

Deze kennissynthese is uitgevoerd in opdracht van Mirna Ligthart, directeur van de Stichting Stadsparels. Voor de financiering is gebruik gemaakt van een kennisvoucher Positieve Gezondheid van ZonMW (gehonoreerd op maart 2022).

In deze kennissynthese is de relatie tussen Stadsreporters en Positieve Gezondheid en Leefomgeving onderzocht. Bij de kennissynthese is gebruik gemaakt van literatuur (met name over eenzaamheid), onderzoek en ervaringen met het Bolk-model Positieve Gezondheid en Leefomgeving en kwalitatief onderzoek in de vorm van acht interviews met verschillende beleidsmakers en professionals die bekend zijn met de Stadsreporters. De interviews zijn afgenomen in de periode van maart t/m augustus 2023.

Dit rapport bestaat uit het onderdeel:

- Een uitgebreide beschrijving van de kennissynthese

Daarnaast is nog een uitgebreide rapportage beschikbaar, waarbij ook de volgende hoofdstukken zijn opgenomen:

- Een verkorte versie van de kennissynthese
- Een uitgebreide uitwerking van de acht interviews
-

Deze informatie wordt door stichting Stadsparels/ Stadsreporters gebruikt voor de uitgebreide en verkorte handleiding van de Stadsreporters en om verder vorm te geven aan (samenwerkings)kansen en het vergroten van de impact.

2 Kennissynthese

De methodiek van Stadsreporters rust op drie pijlers: participatief actie-onderzoek, storytelling en community building. De Stadsreporters brengen in kaart welke initiatieven in de wijk bijdragen aan verbinding, inclusiviteit en saamhorigheid. Over een aantal van deze initiatieven worden filmpjes gemaakt door de oudere Stadsreporters. In de video's vertellen initiatiefnemer en deelnemers hun verhaal over het belang van de plek. Deze video's worden gedeeld met en verspreid door de opgebouwde community om de saamhorigheid in de wijk te versterken. Daarnaast gaan de Stadsreporters ook in op belangrijke thema's als aandacht hebben voor elkaar. Het doel van Stadsreporters is dat de interventie bijdraagt aan actieve deelname van ouderen in de wijk en daarmee eenzaamheid voorkomt of vermindert.

Het Louis Bolk Instituut is een wetenschappelijk onderzoeksinstituut dat zich inzet voor een veerkrachtig, gezond en eerlijk landbouw-, voedsel- en gezondheidssysteem, met impact in de praktijk. We doen veel participatief actie-onderzoek naar integrale, wijkgerichte oplossingen op basis van Positieve Gezondheid en Leefomgeving. In dit hoofdstuk beschrijven we eerst wat theorie rondom Positieve Gezondheid en Leefomgeving, mentaal welbevinden en eenzaamheid. Vervolgens leggen we de link met de Stadsreporters. Hiervoor hebben we ook acht professionals uit de wijk – vanuit verschillende werkvelden, als gemeente, welzijn, onderwijs en media – geïnterviewd over de Stadsreporters.

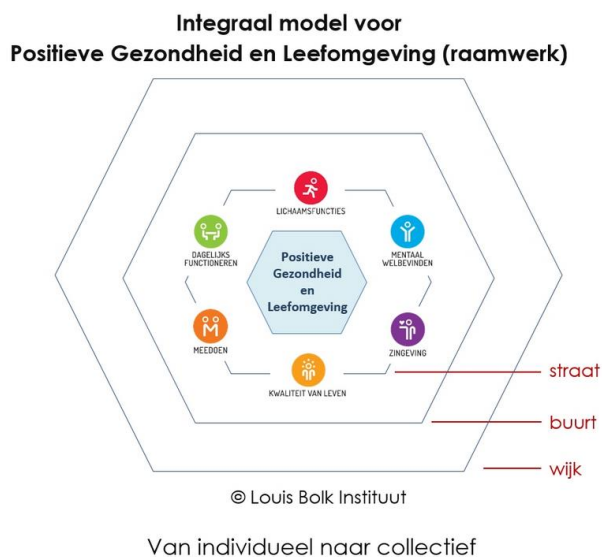
2.1 Positieve Gezondheid en Leefomgeving

Positieve Gezondheid is een brede kijk op gezondheid en welbevinden, en wordt gedefinieerd als 'gezondheid is het vermogen je aan te passen en zelf regie te voeren op de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven' (Huber et al., 2016). Het spinnenweb van Positieve Gezondheid is opgebouwd uit zes dimensies: lichaamsfuncties, dagelijks functioneren, meedoen, kwaliteit van leven, zingeving en mentaal welbevinden

De omgeving waarin mensen wonen, werken en leven is een van de factoren die hun gezondheid beïnvloedt (RIVM | Wat verstaan we onder gezonde leefomgeving, 2011). We kennen bijvoorbeeld de blue zones; plaatsen op de wereld waar mensen gezond oud worden door een gezonde leefstijl en positieve kenmerken van de fysieke en sociale leefomgeving. Een gezonde en toegankelijk ingerichte fysieke leefomgeving kan bijdragen aan een gezonde sociale leefomgeving en andersom. De leefomgeving heeft een positieve invloed op gezondheid en welbevinden als de fysieke inrichting en sociale structuren mensen verleiden om te bewegen en te spelen, gezonde keuzes te maken, te ontspannen en elkaar te ontmoeten. De leefomgeving kan dan bijdragen aan de vermindering van eenzaamheid, overgewicht en daaraan gerelateerde ziekten, zoals

diabetes en hart- en vaatziekten. (Landelijke nota gezondheidsbeleid 2024-2024 | Loket gezond leven).

Het Louis Bolk Instituut heeft het concept Positieve Gezondheid, dat als individueel gespreksinstrument wordt gebruikt, doorontwikkeld naar een model voor Positieve Gezondheid én Leefomgeving (Wietmarschen et al., 2020) (zie afbeelding). We vergroten met dit model het toepassingsgebied van het individuele naar het collectieve niveau. Met de uitbreiding naar de leefomgeving kan het model ook houvast bieden voor verbeteringen in de leefomgeving, dusdanig dat de gezondheid van bewoners uit de wijk verbetert. Zo draagt groen in de wijk en een sterke verbinding met de buurt bijvoorbeeld bij aan het mentaal welbevinden van de buurtbewoners. Fietspaden en sportmogelijkheden dragen bij aan de lichaamsfuncties en toegang tot voorzieningen dragen bij aan het dagelijks functioneren.

Figuur 1 - Bolk-model Positieve Gezondheid en Leefomgeving

2.2 Mentaal welbevinden en eenzaamheid

Ons mentaal welbevinden hangt samen met sociale en economische factoren. Ongunstige sociaaleconomische omstandigheden kunnen het risico op psychische problematiek vergroten. Andersom kan het hebben van een goed sociaal netwerk, het opgroeien in een veilige buurt en het hebben van goede werkomstandigheden, mentale veerkracht vergroten en ons zo in staat stellen om beter om te gaan met de uitdagingen in het leven (Trimbos Instituut | sociale determinanten van mentale gezondheid).

Eenzaamheid heeft een groot effect op gezondheid. Onderzoek laat zien dat hoe eenzamer mensen zijn, des te lager hun welbevinden is. Eenzaamheid vergroot onder andere de kans op hart- en vaatziekten en een beroerte en de impact van eenzaamheid op de mortaliteit is te vergelijken met die van obesitas, roken, en fysieke inactiviteit. Eenzaamheid verhoogt de kans op vroegtijdig overlijden met 26% (Holt-Lunstad et al., 2015; VZinfo.nl).

Eenzaamheid wordt gedefinieerd als een subjectieve negatieve ervaring die het gevolg is van een gemis aan betekenisvolle verbindingen (Fried et al., 2020). Eenzaamheid kan worden onderverdeeld naar emotionele, sociale en existentiële eenzaamheid:

- Emotionele eenzaamheid: het missen van intimiteit, een intieme band met een persoon. Bijvoorbeeld na het overlijden van een dierbare of na een scheiding.
- Sociale eenzaamheid; niet tevreden zijn over het aantal contacten of de kwaliteit hiervan.
- Existentiële eenzaamheid; het gevoel niet meer van waarde te zijn.

(Eenzaam.nl | Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport).

Eenzaamheid komt vaak voor; bijna de helft van de Nederlanders voelt zich wel eens eenzaam (VZinfo.nl | cijfers over eenzaamheid). Movisie beschrijft in het dossier 'wat werkt bij eenzaamheid' op basis van onderzoek (De Jong Gierveld, Van Tilburg, & Dykstra, 2018) dat een aantal factoren het risico op eenzaamheid vergroten. Dit zijn:

- 1) De sociaaleconomische status (SES); hoe lager de SES, hoe hoger de kans op eenzaamheid;
- 2) Gezondheidsproblemen; mensen met gezondheidsproblemen, of met een partner met gezondheidsproblemen, hebben gemiddeld een grotere kans op eenzaamheid;
- 3) Seksuele identiteit; eenzaamheid komt vaker voor onder mensen die lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender of interseksueel zijn;
- 4) Migratieachtergrond; eenzaamheid komt meer voor onder Nederlanders met een migratieachtergrond dan onder mensen met een Nederlandse achtergrond;

5) Leeftijd; het percentage eenzamen neemt gemiddeld toe met het ouder worden. Dit geldt specifiek voor sociale eenzaamheid.

Eenzaamheid kan voortkomen uit veranderingen in relaties, omstandigheden en persoonlijke factoren. Eenzaamheid komt voor bij mensen van alle leeftijden en de onderliggende mechanismen zijn dezelfde (Engbersen, 2019). De bepalende factoren die eenzaamheid veroorzaken kunnen echter verschillen tussen verschillende leeftijden en levensfasen (De Jong Gierveld, 1998). Waar eenzaamheid bij jongeren vooral voortkomt uit persoonlijke factoren, zijn bij ouderen juist de omstandigheden zoals het verlies van een partner en een slechtere gezondheid de meest bepalende factoren voor eenzaamheid (de Jong Gierveld, 1998). De verhoogde eenzaamheid bij ouderen met een migratieachtergrond valt te verklaren door verscheidene kwetsbaarheden: een lage sociaaleconomische status, slechte gezondheid, weinig kennis van de taal van het gastland en een aantasting van de banden met het land van herkomst (De Jong-Gierveld et al., 2018).

Eenzaamheid wordt nog vaak bekeken als een individueel probleem en oplossingen richten zich ook vaak op het individu, zoals versterking van sociale vaardigheden, psychologische hulpverlening en begeleiding van mensen naar sociale activiteiten en vrijwilligerswerk. De Witte et al. (2023) geven terecht aan in hun artikel 'Eenzaamheid gaat ook over de kwaliteit van je woonomgeving' dat eenzaamheid geen puur subjectief, individueel gegeven is. Het gaat niet alleen over hoe sociaal je bent, hoe goed jij kan omgaan met tegenslag, hoe negatief of positief je in het leven staat. Het gaat ook over de kwaliteit van je woonomgeving, over de aanwezigheid van een waardevol vrijetijdsaanbod en over de samenhang en het begrip tussen bewoners. Willen we eenzaamheid aanpakken, dan moeten we ook werken aan de context waarin mensen leven.

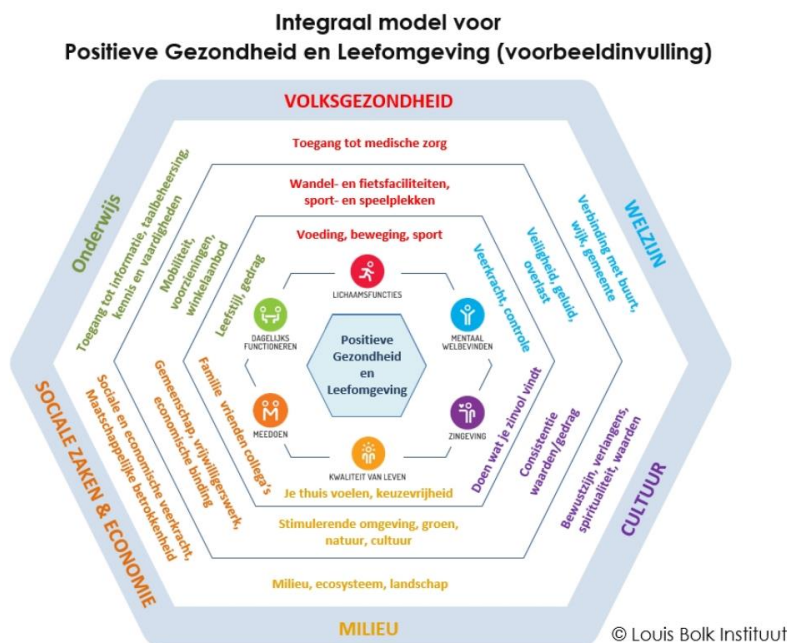
In het rapport 'Monitoring Eén tegen eenzaamheid' (Nivel, 2021) wordt ook aangegeven dat verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat ouderen die meer sociale cohesie ervaren minder eenzaam zijn (zowel eenzaamheid in het algemeen als sociale eenzaamheid) (Weijs- Perrée, Van den Berg, Arentze, & Kemperman, 2015; Windsor, Pearson, Crisp, Butterworth, & Anstey, 2012; Yu et al., 2020).

Deze bevindingen sluiten goed aan op het brede gedachtegoed van Positieve Gezondheid en Leefomgeving.

2.3 Methodiek Positieve Gezondheid en Leefomgeving

Het Bolk-model voor Positieve Gezondheid en Leefomgeving kan worden ingezet als een participatieve werkmethode met bewoners en/ of stakeholders. De werksessies beslaan vaak verschillende rondes waarbij ervaren knelpunten, kwaliteiten en gewenste verbeteringen gerelateerd aan gezondheid en welzijn door de betrokkenen worden weergegeven. Ze geven vervolgens zelf aan of ze dit ervaren op meer individueel niveau of op het niveau van het gezin/thuis, op buurt niveau of op het niveau van hun gehele wijk/stad. Bij de kwaliteiten geven bewoners aan waar ze trots op zijn en wat ze als kwaliteiten van zichzelf, buurtgenoten en professionals in de wijk zien. Door deze kwaliteiten van de buurtbewoners en de buurt centraal te stellen, komt er veel energie en regie vanuit de groep.

Omdat het model ook aansluit op verschillende beleidsdomeinen van bijvoorbeeld een gemeente, is ook meteen zichtbaar dat deze beleidsdomeinen met elkaar samenhangen en dat de oplossingen gezocht moeten worden in een bredere context en een integrale aanpak. Dit kan op verschillende manieren worden ingevuld. Onderstaande figuur geeft hier een voorbeeld van.

Figuur 2 - Voorbeeldinvulling Bolk-model

2.4 Stadsreporters

De Stadsreporters brengen door middel van film in kaart welke initiatieven in de wijk bijdragen aan verbinding, inclusiviteit en saamhorigheid. Dit komt erg overeen met de 'kwaliteiten-ronde' binnen de methodiek van Positieve Gezondheid en Leefomgeving. De Stadsreporters laten zien wat de kwaliteiten van de wijk, buurtbewoners en professionals zijn. De nadruk ligt hierbij ook op de mensen zelf; waar ze zich voor inzetten en wat hun leven betekenisvol maakt. Mooi is dat de Stadsreporters uitgedaagd worden verbindingen te leggen en daarbij ook de kwaliteiten van buurtgenoten en de wijk vastleggen en delen. Hierdoor kan het community-gevoel en de sociale cohesie binnen een wijk groeien. Het kijken van de films kan inspiratie geven en buurtbewoners weer aanzetten om initiatieven op te pakken of plekken in de buurt te bezoeken. Uit de pilot 'BuurtBlik' van Stadsreporters bleek dat de films inderdaad zorgden voor nieuwe ontmoetingen en vriendschappen en dat velen hun weg vonden naar activiteiten.

Dit beeld wordt bevestigd door de acht professionals die ieder vanuit hun eigen werkveld (zoals gemeente, welzijn, onderwijs en media)¹ de Stadsreporters kennen en die hierover zijn geïnterviewd zijn. "De Stadsreporters hebben een grote impact op de senioren die opgeleid worden. Ze leggen (weer) contacten in hun eigen wijk, maken verbinding en raken uit een sociaal isolement" ⁽¹⁾. "Deelname heeft een enorme impact op hun leven en zet ouderen echt in hun waarde" ⁽⁵⁾. "Ook op de buurt en de leefomgeving zelf heeft het impact, doordat verbindingen worden gelegd, positieve voorbeelden worden getoond en het voor mensen laagdrempeliger kan zijn om de voorbeelden uit de wijk te bezoeken" ⁽⁶⁾.

"Ik was eerst best sceptisch over Stadsreporters: oude mensen met weinig digitale vaardigheden gaan op pad met een microfoon en een iPad. Maar ik ben nu heel enthousiast; ze blijken het heel goed te kunnen en het levert enorm veel op voor de stadsreporters zelf en de buurt" ⁽⁸⁾.

Als kwaliteit en kracht van de Stadsreporters worden verschillende elementen genoemd door de geïnterviewden, zoals de doelgroep zelf, de verbinding met de wijk, de media-

¹ De geïnterviewden zijn:

1. Erik Bout: Voorzitter Stichting Gouden Mannen & hoofdredacteur streekomroep West-Friesland/ 2. Barbara Bijlstra - HvA/BuurtCampus/ 3. Tofik Dibi - Beleidsadviseur Stadsdeel Nieuw-West/ 4. Magdy Khalil - Netwerkmanager bij Buurteam Amsterdam Nieuw-West/ 5. Sjaan Steinmetz - Projectmedewerker Movisie - Thuis in de Wijk / 6. Ellen Vedder - Projectleider Medialab Osdorp - Publieke Omroep Amsterdam/ 7. Floor Wijnands - Projectmanager Vooruit en coördinator Kennisalliantie Eenzaamheid/ 8. Sibbele Wignand - Opbouwwerker Eigenwijks Amsterdam Slotermeer. Het cijfer achter de quote als ⁽¹⁾ verwijst naar de geïnterviewde.

educatie, het tastbare resultaat en de bijdrage aan meer diversiteit in de media. Hieronder worden deze kwaliteiten verder toegelicht.

Doelgroep

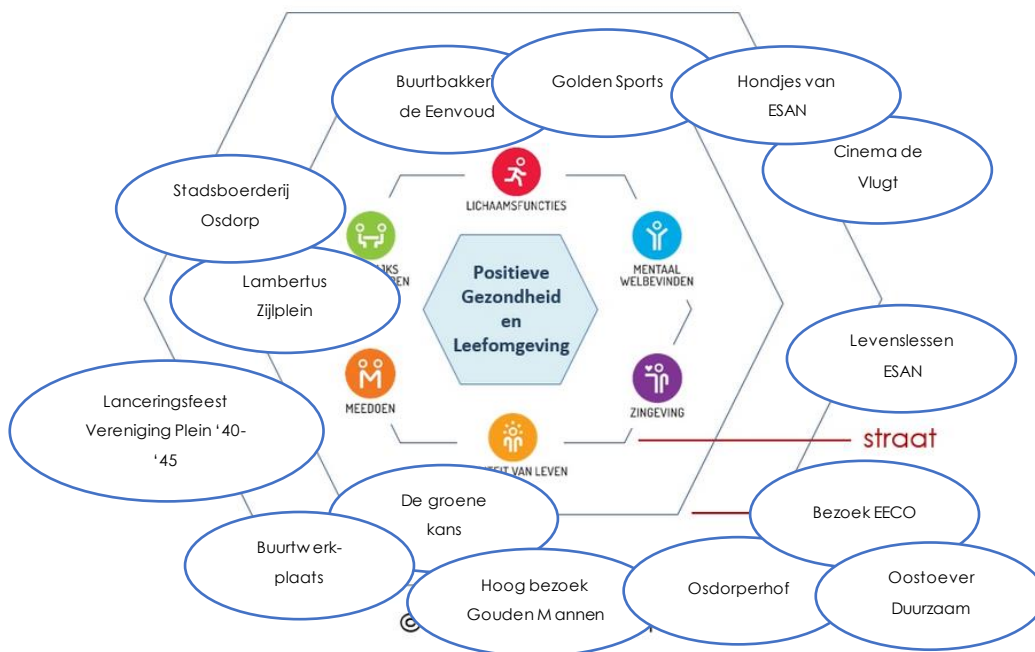
De stadsreporters zijn wijkbewoners waarvoor een sociaal netwerk vaak niet vanzelfsprekend is. "Het zijn toch een beetje buitenbeentjes die zichzelf niet direct zien als Stadsreporters" ⁽⁵⁾. "De reportages gaan verder dan de toch wat meer standaard seniorenactiviteiten zoals koffiedrinken en doorbreken daarmee ook stereotyperingen" ⁽⁵⁾. "De Stadsreporters laten zien dat oude mensen wel digitaal vaardig kunnen zijn. Het draagt bij aan een positief rolmodel voor ouderen en gaat in tegen het gevoel dat ouderen niet veel meer bijdragen en geen echt onderdeel zijn van de samenleving" ⁽⁸⁾. Ook voor de Stichting Gouden mannen - voor mannen (met name met een migratie-achtergrond) die de verbinding willen herstellen met zichzelf, hun omgeving en de toekomst - sluit het werk van de Stadsreporters goed aan. "De Gouden Mannen volgen een training met verschillende fases (assertiviteit, sociale vaardigheden en aansluiting bij de directe omgeving). De theorie en verworven vaardigheden kunnen ze vervolgens door de Stadsreporters inzetten in de praktijk. Daardoor is het een ongelooflijk goede en belangrijke interventie is; het blijft niet bij het leren van de vaardigheden, maar ze worden hierdoor ook echt in de praktijk toegepast" ⁽¹⁾.

Verbinding met de buurt en zichtbaarheid van de buurt

De Stadsreporters maken zelf onderdeel uit van de community, van hun wijk, en nemen dus actief deel aan hun wijk. "Door de Stadsreporters krijg je de verhalen te horen die spelen in de wijk door de blik van de Stadsreporters" ⁽²⁾. "De kracht is dat ze in de haarvaten van de buurt en wijk komen en laten zien wat er speelt door middel van verhalen. Het is narratieve journalistiek in de haarvaten van de stad" ⁽¹⁾. "Buurtbewoners krijgen door de films ook een meer compleet beeld van de wijk en inzicht in welke mooie en sociale initiatieven er zijn" ⁽³⁾. "In traditionele media is er sneller aandacht voor misstanden in de wijk dan voor de positieve en hoopgevende kanten van de wijk. Door deze wél te laten zien beïnvloedt dat de beeldvorming over de leefomgeving op een positieve manier" ⁽³⁾.

De onderwerpen van de verschillende films van de Stadsreporters zijn zelf ook in te delen in de verschillende domeinen binnen het Bolk-model Positieve gezondheid en leefomgeving, zoals in de afbeelding hieronder is weergegeven.

Mooi is te zien dat de inhoud van de films divers is en het brede palet van positieve gezondheid bestrijkt. Hierdoor kunnen bewoners van Nieuw-West zelf dus ook gericht films bekijken die passen bij het domein waar ze graag meer informatie over willen hebben. Dit kan ook helpen als wegwijzer naar een activiteit of voorziening of als inspiratie.

Media- en digitale educatie

Veel ouderen zijn niet heel digitaal vaardig en als Stadsreporter leren ze ook vaardigheden als het gebruik van een iPad en een microfoon. “Die kennismaking met digitale middelen ga je in de rest van je leven ook gebruiken”⁽²⁾. “De trainingen en het maken van de reportages dragen bij aan de digitale geletterdheid en het lerend vermogen, zo leren ze bijvoorbeeld ook hoe berichtgeving tot stand komt”⁽³⁾.

Product / kracht van beeld

Het product – namelijk de video – is concreet, zichtbaar en tastbaar, en kan ook gedeeld worden. “De films zien er mooi uit en doordat het zo zichtbaar is, kan men ook echt trots zijn op het resultaat”⁽¹⁾. “Door het product kunnen ook weer andere mensen en buurtbewoners bereikt worden. Binnen het sociaal domein wordt veel gepraat en gedaan, maar is het vaak niet zo zichtbaar en deze filmpjes zijn dat voor iedereen”⁽⁷⁾. “Er is meestal juist veel aanbod in een wijk, maar bewoners weten deze vaak niet te vinden”⁽⁵⁾.

Diversiteit in de media

Twee geïnterviewden gaven ook aan dat het moeilijk is als media om veelzijdige en diverse doelgroepen in beeld te brengen. "Het is dan toch vaak praten over in plaats van praten met. De Stadsreporters laten veel verschillende wijkbewoners aan het woord en zijn zelf ook divers, zoals de mannen met een migratie-achtergrond vanuit de Gouden Mannen"⁽³⁾. "Het bereikt hierdoor denk ik ook bewoners die niet via de reguliere kanalen bereikt worden"⁽¹⁾.

Als we kijken naar de koppeling van Stadsreporters met positieve gezondheid en leefomgeving, dan geven de geïnterviewden unaniem aan dat voor de stadsreporters zelf alle elementen van positieve gezondheid worden geraakt; fysiek, geestelijk, sociaal, zingeving en kwaliteit van leven. "Het draagt enorm bij aan mensen uit hun sociaal isolement halen. Je maakt weer aansluiting binnen je eigen wijk, je brengt mensen samen, bouwt zelf nieuwe contacten op en je leert nieuwe dingen"⁽¹⁾. "Het draagt echt bij aan levenslust en energie"⁽⁴⁾. "Het was mooi om te zien dat één stadsreporter aangaf dat ze eigenlijk niet meer goed kon meedoen omdat ze niet goed ter been was, de vraag van de andere Stadsreporters was wat ze nog wél kon om toch gewoon mee te kunnen blijven doen"⁽⁶⁾. "De ervaringen als Stadsreporters zullen ze ook weer meenemen in het dagelijks leven en dan is de stap ook kleiner om in contact te blijven met de andere buurtbewoners"⁽²⁾.

Als we kijken naar de impact op hun buurt/de leefomgeving dan geven de geïnterviewden het volgende aan: "De Stadsreporters zijn ambassadeurs van de wijk en zetten zich in voor de wijk. Als ze op pad zijn, zijn ze verbindend. Al is het maar een kort gesprekje, het kan al echt bijdragen aan de verbinding en aan het laten zien wat voor moois er in de wijk is"⁽⁶⁾. "De mensen die de films bekijken, maken kennis met iets uit hun buurt. Het kan er ook voor zorgen dat het vervolgens laagdrempeliger is om zelf naar zo'n activiteit te gaan, omdat ze denken: Ik kan zelf ook naar het wijkcentrum of brood gaan bakken"⁽⁶⁾. "In Nieuw-West zijn enorm veel initiatieven zoals samen koken, maar om in je eentje naar een plek te gaan waar je niemand kent, is toch vaak heel spannend. De films laten zien welke mensen er zijn en hoe het eruit ziet"⁽²⁾. "Bij Eigenwijks heeft de reportage gemaakt door de Stadsreporters over onze vrijwilligers enorm bijgedragen aan hun bekendheid en zichtbaarheid, zowel richting de buurt als richting de gemeente"⁽⁸⁾.

2.5 Vergroten van verbinding en contact

Naast de buurtinitiatieven hebben de Stadsreporters ook een film gemaakt over het belang van vriendelijkheid in de wijk; of wat in de literatuur ook wel alledaagse attentheid wordt genoemd (Kremer et al., 2019). Onze samenleving kent diverse risico's die de kans op mentale problemen en psychische aandoeningen vergroten en die risico's zijn enorm toegenomen. We zijn steeds meer een 24-uurs digitale kennissamenleving geworden, met toenemende complexiteit en snelheid van leven, met een sterke individualisering, veel nadruk op zelfredzaamheid en een afnemende sociale cohesie. Daarnaast kent een wijk steeds meer bewoners met verschillende migratie-achtergronden. De toegenomen diversiteit in sociale, culturele en demografische zin maakt het samenleven in buurten en wijken soms ingewikkeld. De onderzoekers van Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS-publicatie Polariserend en verbindend, maart 2023) beschrijven dat als achtergronden en leefpatronen uiteenlopen, bewoners elkaar minder goed weten te plaatsen. Om herkenning en contact te bevorderen is volgens onderzoekers en beleidsmakers juist in (super)diverse wijken publieke familiariteit nodig: lichte, spontane en herhaalde vormen van contact in de woonomgeving.

De Stadsreporters hebben een reportage gemaakt waarbij ze buurtbewoners interviewen over hoe 'het virus van vriendelijkheid' verspreid kan worden. Ook hier staat de positieve kant centraal; er wordt niet ingegaan op wat de gevolgen zijn van anonimiteit en verharding, maar op wat vriendelijkheid doet voor mensen, wat hen dat brengt en oplevert.

Deze agenderende, verfrissende en positieve blik van de stadsreporter die zelf midden in de wijk staat, is iets wat op meerdere onderwerpen goed kan werken. Dit komt ook terug uit de interviews: "Ze kunnen thema's bespreekbaar maken doordat ze tegen het beeld ingaan wat men verwacht als reporters" (5). "Ik zou het heel mooi vinden als ze een rol spelen in onbespreekbare thema's bespreekbaar maken" (4). "Ze kunnen verhalen vanuit bijvoorbeeld de islamitische gemeenschap meer naar voren halen" (4). "In aanloop naar de Pride kunnen de reporters spreken met buurtbewoners van de LHBTIQ+ gemeenschap" (5). "De co-creatie tussen jongeren en ouderen zou nog wel verder vormgegeven kunnen worden. In een training waarbij de ouderen en jongeren samenkwamen ontstond echt magie" (4).

De geïnterviewden geven aan onder de indruk te zijn van de Stadsreporters. Het is echt iets waar veel ouderen iets aan kunnen hebben en waar elke buurt wel profijt van kan hebben. Het is echter ook tijdsintensief om mensen echt goed te begeleiden en mooie producten op te leveren. Er liggen veel kansen voor verdere samenwerking:

"De stadsreporters zouden bijvoorbeeld over '15 jaar Buurt campus' een film kunnen maken, dat lijkt me hartstikke leuk en ook een mooie manier om te kijken hoe de samenwerking

tussen studenten en senioren werkt" (2). "Vanuit SEZO zijn er al veel kruisbestuivingen met de stadsreporters, zoals de open dag bij het emancipatiecentrum. Maar het zou ook interessant kunnen zijn om te filmen 'hoe zet je in de buurt bewonersinitiatieven op'? Wat komt daar allemaal bij kijken?" (4). "Ik kan me voorstellen dat het heel leuk is om de blik van de stadsreporters bij onze projecten en programma's te hebben binnen Vooruit en als spiegel/reflectie. Als soort wijsheid van senioren" (7). "Vanuit Omroep West-Friesland zou ik heel graag nog meer met de stadsreporters samenwerken en de initiatieven uitbreiden naar andere steden en samenwerken op het editen en de reportages uitzenden" (1). "Ik zie vanuit Eigenwijks een meerwaarde in de samenwerking met Stadsreporters binnen het samenwerkingsverband met de woningbouw en gemeente. Zodat de stem van de bewoners hierbij echt een integraal onderdeel is" (8).

2.6 Conclusies en aanbevelingen

Momenteel zijn er 1,3 miljoen mensen van 75 jaar en ouder in Nederland, dit aantal zal oplopen tot 2,1 miljoen in 2030. Een groot deel van de ouderen geeft aan gevoelens van eenzaamheid te ervaren. Het is nu al een groot maatschappelijk probleem dat sterk samenhangt met hoe we de maatschappij hebben vormgegeven. Oplossingen voor eenzaamheid zijn niet voor iedereen hetzelfde en moeten op zowel het niveau van het individu, van de gemeenschap, als van de maatschappij gezocht worden. Stadsreporters als interventie bevat veel werkzame elementen om eenzaamheid te verminderen, zowel op niveau van het individu als op niveau van de gemeenschap/de buurt /de leefomgeving. Als we kijken naar dossier 'Wat werkt bij de aanpak van eenzaamheid' van Movisie dan zien we in ieder geval de volgende elementen terug bij de Stadsreporters:

- 1) Bij de interventie heeft de doelgroep een actieve bijdrage; zowel bij de ontwikkeling als bij de uitvoer van de reportages;
- 2) Het is een groepsinterventie met een educatief element gericht op het verbeteren van het sociale netwerk;
- 3) De Stadsreporters maken gebruik van technologie, zoals een iPad en opnameapparatuur;
- 4) Het is een interventie waarbij verschillende strategieën worden toegepast, zoals educatie, cognitie, sociale vaardigheden en behelst verschillende technieken;
- 5) De interventie heeft een sterk lokale context.

De Stadsreporters krijgen gezamenlijk training en gaan samen op pad. Hierdoor wordt het een steeds hechtere groep. Ze leren technische vaardigheden die ze ook kunnen gebruiken in de rest van hun leven. Ze worden uitgedaagd om echt contact te maken met de buurtbewoners en ze laten interessante dingen uit de wijk zien en gaan in op verschillende vraagstukken. Het is zeer aannemelijk dat de stadsreporter hierdoor effect ervaart op alle aspecten van zijn/haar positieve gezondheid; je bent op pad (fysiek), leert andere mensen kennen en bent onderdeel van een groep (mentaal), bent nuttig en zinvol bezig (zingeving), komt in aanraking met allerlei verschillende mensen uit de buurt (sociaal), leert nieuwe vaardigheden (dagelijks functioneren) en voelt je onderdeel van je buurt en legt allerlei verbindingen (kwaliteit van leven). Mooi zou zijn om de ervaren positieve gezondheid van de Stadsreporters voorafgaande en tijdens hun deelname te meten en te monitoren (bijvoorbeeld elk half jaar). Zo kan nog beter inzichtelijk gemaakt worden waar de interventie (op individueel niveau) aan bijdraagt.

Daarnaast kan de interventie mogelijk bijdragen aan het voorkomen van eenzaamheid. Het kan bijdragen aan meer (positieve) kennis over de wijk waardoor het ook weer laagdrempeliger kan zijn voor medewijkbewoners om activiteiten in de wijk te bezoeken. Er is meestal veel aanbod in een wijk, maar de juiste mensen moeten deze ook wel weten te vinden. Dus naast dat het een interventie is op individueel niveau, draagt het ook bij aan de

kwaliteit van de woon- en leefomgeving en aan een gevoel van verbinding en trots van alle wijkbewoners. Hiervoor is het belangrijk dat het bereik van de films voldoende groot is. Hierbij liggen mooie samenwerkingskansen met verschillende omroepen en de nieuw op te richten medialabs binnen Amsterdam. De interventie draagt ook bij aan een beter beeld over ouderen.

Het zou ook mooi zijn als de Stadsreporters samen met verschillende doelgroepen binnen de wijk kijken waar hun kwaliteiten of ervaren knelpunten liggen en welke rol de Stadsreporters hierbij kunnen spelen. Dit zou vanuit een workshop/training kunnen worden opgezet en hierbij kan het Bolk-model Positieve Gezondheid en Leefomgeving als methodiek worden ingezet.

We zien ook dat de partijen in de wijk echt een meerwaarde ervaren van de stadsreporters; ze brengen mensen in beeld die vaak lastig te vangen zijn, ze hebben een ontwapenende stijl, zijn divers en ze dragen bij aan het zichtbaar maken van mooie initiatieven in de wijk en wat vrijwilligers en verschillende partijen doen in de wijk. Doordat ze echt een onderdeel uitmaken van de wijk, hebben ze ook voelsprietten voor wat er speelt en creëren ze op die manier ook weer een eigen community van betrokken buurtbewoners en professionals.

3 Literatuur

In het rapport wordt verwezen naar de volgende literatuur:

- Huber, M et al. (2016). Towards a 'patient-centred' operationalisation of the new dynamic concept of health: a mixed methods study.
- Ministerie van VWS; Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 | Loket gezond leven
- RIVM | gezonde leefomgeving, gezonde mensen, 2016.
- Wietmarschen van, H et al (2022) The Use of the Bolk Model for Positive Health and Living Environment in the Development of an Integrated Health Promotion Approach: A Case Study in a Socioeconomically Deprived Neighborhood in The Netherlands.
- Trimbos Instituut | sociale determinanten van mentale gezondheid.
- Holt-Lunstad et al., (2015). Loneliness and social isolation as risk factors for mortality: a meta-analytic review.
- VZinfo.nl | cijfers over eenzaamheid.
- Fried et al., (2020). A unified approach to loneliness.
- Eenzaam.nl | Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Movisie | Dossier wat werkt bij de aanpak van eenzaamheid.
- Engbersen (2019) in Movisie 5 onderbelichte aspecten van eenzaamheid.
- Witte et al. (2023). Eenzaamheid gaat ook over de kwaliteit van je woonomgeving.
- Nivel | Monitoring Eén tegen eenzaamheid (2021).
- De Jong-Gierveld et al., 2018. New ways of theorizing and conducting research in the field of loneliness and social isolation.
- Kennisplatform Inclusief Samenleven | KIS-publicatie Polariserend en verbindend (maart 2023)